

Stockholm den 3 maj 2021

R-2021/0197

Till Arbetsmarknadsdepartementet

A2020/02630

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 2 februari 2021 beretts tillfälle att yttra sig över delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området (SOU 2020:79).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot de föreslagna lagändringarna och har endast ett fåtal synpunkter, vilka redovisas i detalj i avsnitten nedan.

I korthet innebär utredningens förslag ingen försämring av rättssäkerheten och kan, enligt Advokatsamfundets uppfattning, medföra att diskrimineringslagen (2008:567) efterlevs bättre.

Advokatsamfundet har emellertid betänkligheter avseende förslaget om att bemyndiga Diskrimineringsombudsmannen (DO) att utfärda föreskrifter som fyller ut diskrimineringslagen. Risker är att sådana föreskrifter blir betungande för företag och institutioner, i proportion till den nytta som åtgärderna medför. En vinst Advokatsamfundet ser är dock att reglerna skulle bli tydligare.

Advokatsamfundet noterar att utredningen till stor del fokuserar på arbetstagarorganisationers ställning och talerätt, och vill därför erinra om att inte alla individer som riskerar diskriminering har nytta av arbetstagarorganisationernas mandat. Advokatsamfundet anser att efterlevnaden av diskrimineringslagen skulle

kunna förbättras genom att ge individer större möjligheter att driva ärenden angående diskriminering, till exempel genom Diskrimineringsombudsmannen (DO) eller genom att utöka möjligheten att erhålla rättshjälp.

Advokatsamfundet ställer sig positivt till utredningens förslag om en överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten från DO till Skolinspektionen. Advokatsamfundet delar utredningens bedömning att en sådan överflyttning skulle medföra en effektivisering och ökade möjligheter till upprättelse för barn och elever. En överflyttning av tillsynsansvaret kan innebära att skollagens effektivare sanktioner bidrar till att diskriminering får hårdare konsekvenser när sådan sker inom skolan.

Advokatsamfundet har emellertid inget att invända mot att barn ges en särställning i diskrimineringsammanhang.

Synpunkter avseende utredningens första del

DO:s föreskriftsrätt

I utredningen föreslås att DO ska få möjlighet att utfärda föreskrifter, och att detta skulle kunna tillgodose behovet av precisering av bestämmelserna i diskrimineringslagen, som i nuläget framstår som ramlagstiftning. Enligt Advokatsamfundets uppfattning skulle en sådan föreskriftsrätt sannolikt leda till en ökad tydlighet för dem som har att följa reglerna. Detta skulle i sin tur kunna leda till att DO i större omfattning än idag väljer att gå vidare med vitesförelägganden om bestämmelserna inte följs. Det är positivt, sett till målsättningen om att efterlevnaden ska öka. Emellertid är det viktigt att mängden regler och föreskrifter inte blir alltför omfattande för företag och institutioner som omfattas av dessa. Advokatsamfundet anförde redan när diskrimineringslagen infördes betänkligheter mot att ställa sådana krav på företag som innebär ökad administration, men som samtidigt inte nödvändigtvis leder till konkreta resultat. Vidare förskjuts normativ makt till det tilltänkta föreskriftsrådet hos DO genom utredningens förslag, och enligt Advokatsamfundets mening är det av vikt att föreskriftsrådet bibehåller en rimlig proportionalitet vid utfärdandet av regler.

Primär talerätt för centrala arbetstagarorganisationer och individers möjlighet att driva ärende

Utredningen föreslår primär talerätt för centrala arbetstagarorganisationer att vända sig till nämnden mot diskriminering och framställa krav jämte vite. Advokatsamfundet

har inget att erinra mot detta, särskilt mot bakgrund att det i praktiken är arbetstagarorganisationer som för talan redan enligt nuvarande system.

Utredningen tar även upp vilka möjligheter enskilda som drabbats av diskriminering har att driva sitt ärende. I detta sammanhang vill Advokatsamfundet betona vikten av att det finns effektiva rättsmedel för den som drabbats. Det är enligt Advokatsamfundets mening problematiskt att DO endast driver prejudicerande fall, samt att individer ofta är hänvisade till ideella föreningar för att driva en process. En ordning där enskilda antingen fick större möjlighet att få sitt ärende drivet genom DO, eller kunde föra talan med hjälp av ombud och beviljas rättshjälp i den processen, skulle sannolikt ha effekt på efterlevnaden av diskrimineringslagens bestämmelser. Den i dag låga inkomstgränsen om 260 000 kr för att erhålla rättshjälp innebär att nästan alla som har ett arbete saknar möjlighet att beviljas rättshjälp och sålunda ges mycket små möjligheter att vidta rättsliga åtgärder gällande diskriminering på arbetsmarknaden utan att själv ta en betydande ekonomisk risk.

Utredningen fokuserar i hög grad på samverkan mellan DO och arbetsmarknadens parter. Advokatsamfundet vill därför erinra om att enskilda arbetstagare utan medlemskap i facket också behöver ett effektivt skydd mot diskriminering, liksom individer i sammanhang utanför arbetsmarknaden.

Synpunkter avseende utredningens andra del

Överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten för det skollagsreglerade området
Utredningen förslår en överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten från DO till Skolinspektionen. Det bakomliggande syftet med att flytta tillsynsansvaret är att effektivisera tillsynen och öka regelefterlevnaden. Advokatsamfundet delar utredningens uppfattning att en överflyttning skulle medföra ökade möjligheter till upprättelse för barn och elever. Som anförs i betänkandet är det av vikt att det genomförs en kompetenshöjning hos Skolinspektionen för att säkerställa att överflyttningen inte medför ett kunskapsstapp i frågor om diskriminering. Gällande talerätten anförs att om en och samma myndighet har tillsyn och talerätt avseende såväl diskriminering som kränkande behandling minskar skillnaderna i handläggningen av dessa ärenden. Advokatsamfundet delar den bedömningen.

Advokatsamfundet noterar att en överflyttning av tillsynsansvaret kan innebära att skollagens effektivare sanktioner bidrar till att diskriminering får hårdare konsekvenser när sådan sker inom skolan än om motsvarande skett på arbetslivets område.

Advokatsamfundet är emellertid av uppfattningen att barnets bästa ska vara avgörande vid frågan om överflyttning och har därför inget att invända mot att barn ges en särställning i diskrimineringssammanhang.

För att överbygga och motverka problem som kan uppstå när två olika myndigheter delar tillsynsansvaret över diskrimineringslagen föreslår utredaren att en samverkan mellan myndigheterna ska ske. Ramarna för hur samverkan ska genomföras bör regleras för att säkerställa att samverkan sker på ett effektivt sätt. För det fall samverkan inte preciseras riskerar otydligheter uppstå som kan leda till icke önskvärda skillnader mellan hur DO respektive Skolinspektionen utövar tillsyn över diskrimineringslagen.

Särskilda frågor

Utredaren föreslår att den specialreglering i 6 kap. 7 § diskrimineringslagen som gäller för DO inte ska gälla för Skolinspektionen. Advokatsamfundet har inget att erinra mot att domstolen ska kunna förordna om att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad även om Skolinspektionen för talan för enskild. Att genomföra utredningens förslag kan leda till ökade kostnader för Skolinspektionen men utgör samtidigt inget avsteg från vad som redan gäller för Skolinspektionen i mål om skadestånd för kränkande behandling. Förslaget innebär att DO och Skolinspektionen står olika risker baserat på samma lagstiftning, men Advokatsamfundet delar utredningens bedömning att det vore olyckligt med oliklydande bestämmelser gällande fördelningen av rättegångskostnader beroende på om ärendet rört diskriminering eller kränkande behandling.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander